

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, що впроваджують Державний стандарт профільної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року № 851, та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225.

Програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти (постанова КМУ від 30 вересня 2020 року № 898), а також Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова КМУ від 21 серпня 2019 року № 800).

Розробка програми здійснена з урахуванням стратегії реформування профільної середньої освіти на період до 2033 року, пілотного впровадження нових моделей профілізації (2025–2027 роки) та досвіду обраних ліцеїв, що тестують індивідуальні освітні траєкторії учнів. Програма інтегрує сучасні підходи до навчання мовно-літературного кластеру, цифрові технології та проєктну діяльність для забезпечення формування критичного мислення, громадянської та національної самоідентичності, правової культури й дослідницьких компетентностей учнів 10-12 класів.

В основу програми покладено принципи індивідуалізації навчання, міжпредметної інтеграції та підготовки педагогів до організації поглибленого профільного навчання у мовно-літературного кластері з використанням передових наукових розробок, зарубіжних і вітчизняних практик та сучасних викликів освітнього процесу.

Мета освітньої програми:

Удосконалення професійних компетентностей вчителів предметів мовно-літературного кластеру щодо реалізації стандартів профільної середньої освіти. Програма спрямована на підготовку вчителя-новатора, здатного ефективно організувати поглиблене навчання у 10–12 класах через інтеграцію цифрових технологій, проєктної діяльності та дослідницьких підходів, фокусуючись на формуванні національної ідентичності та критичного мислення учнів.

Програма передбачає розвиток навичок методичного проєктування міжпредметних зв'язків, використання інструментів ШІ та гейміфікації, а також виховання ціннісних орієнтирів (громадянської позиції та національної самосвідомості) засобами мови та літератури.

Програма спрямована на:

- Підвищення професійної компетентності вчителів мовно-літературного кластеру та готовності до організації профільного навчання у 10–12 класах.
- Формування у педагогів умінь інтегрувати міжпредметні знання та застосовувати цифрові технології у навчальному процесі.
- Розвиток критичного мислення, громадянської та національної самоідентичності, правової культури, аналітичних та дослідницьких навичок учнів.
- Освоєння методів створення навчальних матеріалів для поглибленого вивчення предметів мовно-літературного кластеру та організації проєктної діяльності.
- Підготовку педагогів до формування індивідуальних освітніх траєкторій учнів з урахуванням їхніх здібностей, інтересів і професійних орієнтацій.
- Забезпечення знань про профорієнтаційний компонент профільного навчання та підготовку учнів до вступу у заклади вищої освіти за історико-правовим, філософсько-соціологічним, культурно-мистецьким та психолого-педагогічним профілями.
- Розвиток компетентностей у використанні STEM-підходів та цифрових моделей для аналізу соціально-гуманітарних явищ і процесів.

Основні завдання програми:

- Ознайомлення з нормативно-правовим забезпеченням профільної освіти та стандартами мовно-літературного кластеру.
- Формування умінь організації та координації міжпредметних команд для інтеграції знань та реалізації проєктного навчання.
- Удосконалити фахову майстерності вчителя-словесника як фасилітатора профільного навчання, здатного поєднувати академічну глибину з інноваційними цифровими форматами.
- Забезпечити опанування знань щодо застосування цифрових інструментів у навчальному процесі (онлайн-платформи, мультимедійні ресурси, цифрові лабораторії).
- Сформувати готовність вчителя з впровадження STEM-підходів у мовно-літературному кластері та інтеграції практичних досліджень.
- Освоєння методик створення навчальних матеріалів для поглибленого та профільного вивчення предметів мовно-літературного кластеру.
- Підготувати педагогів до формування індивідуальних освітніх траєкторій учнів з урахуванням їхніх здібностей, інтересів та професійних орієнтацій.
- Забезпечення педагогів знаннями про профорієнтаційний компонент профільного навчання та підготовку учнів до подальшого навчання у закладах вищої освіти за відповідними профілями.
- Розвиток навичок інтеграції міжпредметних знань, цифрових технологій і проєктної діяльності для ефективного викладання мовно-літературних дисциплін.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Професійно-теоретична компетентність (Знання)

Після завершення програми вчитель знатиме:

- **Методологію профільного навчання:** специфіку організації освітнього процесу в 10–12 класах з поглибленим вивченням мови та літератури.
- **Інноваційний інструментарій:** актуальні цифрові платформи, можливості ШІ для генерації навчальних завдань та сервіси для гейміфікації уроків.
- **Стратегії критичного мислення:** алгоритми аналізу медіатекстів, методика деконструкції пропаганди та маніпуляцій через мовні засоби.
- **Міжпредметний контекст:** принципи інтеграції мовно-літературного компонента з історією, мистецтвом та громадянською освітою.

Професійно-практична компетентність (Уміння та навички)

Після завершення програми вчитель зможе:

- **Проектувати курси:** розробляти авторські програми курсів за вибором та спецкурсів для профільної школи.
 - **Впроваджувати цифрові рішення:** ефективно використовувати хмарні сервіси та інтерактивні дошки для візуалізації складних філологічних тем.
 - **Керувати проєктною діяльністю:** організувати довгострокові дослідницькі проєкти учнів, локальні краєзнавчі розвідки та лінгвістичні мікродослідження.
 - **Моделювати ситуації:** створювати умови для дискусій, дебатів та проблемного навчання, що стимулюють аналітичні навички старшокласників.
- Світоглядна та громадянська компетентність
- Програма сприятиме зміцненню позиції педагога щодо:
- **Трансляції національної ідентичності:** здатності розкривати мову та літературу як ключові коди національного самоусвідомлення.
 - **Адаптивності:** готовності до постійного оновлення методів викладання відповідно до викликів часу, зокрема у контексті воєнного стану та повоєнного відновлення.
 - **Дослідницького лідерства:** прагнення до наукового пошуку та професійної рефлексії власної педагогічної практики.

| | | | |
|---|---|---|-------------|
| Укладачі програми | <i>Плівачук К.В.</i> , завідувач кафедри суспільно-гуманітарної освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений вчитель України | | |
| Найменування програми | Освітня програма підвищення кваліфікації «Профільне навчання в академічному ліцеї: кластерний підхід» для вчителів мовно-літературної галузі | | |
| Мета програми | Підвищити професійну компетентність вчителів мовно-літературного профілю, забезпечити їх готовність до організації поглибленого профільного навчання учнів у 10-12 класах, формування критичного мислення, громадянської та національної самоідентичності, правової культури, аналітичних та дослідницьких навичок. Підготовка спрямована на інтеграцію міжпредметних знань, цифрових технологій і проєктної діяльності для ефективного викладання предметів мовно-літературного кластеру | | |
| Напрямок програми | Ознайомлення з принципами компетентнісного підходу в освіті, розвиток навичок використання інноваційних та інтерактивних методів, цифрових технологій у викладанні предметів української мови і літератури, зарубіжної літератури, а також формування здатності педагогів сприяти розвитку критичного мислення, громадянської активності та відповідальності в здобувачів освіти. Програма також спрямована на підвищення професійної готовності педагогів до реалізації сучасних підходів у навчанні та розвитку мовно-комунікативних компетентності учнів | | |
| Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника | Учителів предметів мовно-літературного кластеру | | |
| Зміст програми | <i>№ з/п</i> | <i>Тема заняття</i> | <i>год.</i> |
| | Модуль I. | | |
| | 1.1. | Нормативно-правове забезпечення профільної освіти. Державний стандарт профільної середньої освіти, нормативна база впровадження профільного навчання | 2 |
| | 1.2. | Профільна освіта: реалізація в новій українській школі | 2 |
| | Модуль II. | | |
| | 2.1. | Кластерний підхід до організації профільного навчання старшокласників Використання цифрових інструментів на заняттях предметів мовно-літературного кластеру | 2 |
| | 2.2. | Вчитель профільної школи: нові ролі, нові можливості | 2 |
| 2.3. | Міжпредметна інтеграція як основа компетентнісного навчання. Командна взаємодія учасників освітнього процесу | 2 | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | Модуль III. | | |
| | 3.1. | Індивідуальні освітні траєкторії учнів у профільній школі. Забезпеченні вибору та варіативності навчання: як спроектувати і реалізувати індивідуальну освітню траєкторію учня | 2 |
| Обсяг програми | 1 кредит ЄКТС / 15 год (12 годин – аудиторні, 3 години – керована самостійна робота) | | |
| Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться | A1. Мовно-комунікативна компетентність (A1.1, A1.2, A1.3, A1.4); A2 Предметно-методична компетентність (A2.1, A2.2, A.2.3, A2.4, A2.5, A2.6, A2.7); A3 Інформаційно-цифрова компетентність (A3.1, A3.2, A3.3); B1 Психологічна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3, B1.4); B2 Емоційно-етична компетентність (B2.1, B2.2, B2.3); B3 Компетентність педагогічного партнерства (B3.1, B3.2, B3.3); V1 Інклюзивна компетентність (V1.1, V1.2, V1.3); V2 Здоров'язбережувальна компетентність (V2.1, V2.2, V2.3, V2.4, V2.5); V3 Проектувальна компетентність (V3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювальна-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1). | | |
| Форма підвищення кваліфікації | Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована | | |
| Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації | Свідоцтво про підвищення кваліфікації | | |
| Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті | сайт: https://www.kristti.com.ua/ | | |

Модуль I. Нормативно-організаційні засади профільної освіти у соціально-гуманітарному кластері

1.1. Нормативно-правове забезпечення профільної освіти

Державний стандарт профільної середньої освіти: структура та ключові положення. Нормативно-правова база впровадження профільного навчання у закладах освіти. Права, обов'язки та академічна автономія учасників освітнього процесу.

1.2. Профільна освіта: реалізація в новій українській школі.

Профільне навчання в 10-12 класах: від теорії до практики (Логіка кластера в профільній школі. Роль вчителя в кластері. Організація освітнього процесу та функції педагога

Модуль II. Організація освітнього процесу у старшій профільній школі

2.1. Кластерний підхід до організації профільного навчання старшокласників

На занятті обґрунтовано доцільність впровадження кластерного підходу як інноваційної моделі організації профільного навчання у старшій школі. Розкрито механізми взаємодії закладів освіти, наукових установ та бізнес-структур задля створення єдиного освітнього

простору. Особливу увагу приділено формуванню професійних компетентностей учнів через практико-орієнтоване середовище кластера. Запропонована модель сприяє ефективній профорієнтації та забезпечує наступність між загальною середньою та вищою освітою.

2.2. Вчитель профільної школи: нові ролі, нові можливості

На занятті досліджено трансформацію професійної діяльності вчителя в умовах профільного навчання та визначено його ключові нові ролі: ментора, тьютора та коуча. Проаналізовано розширення спектра можливостей для педагогічної самореалізації через впровадження інноваційних методик та індивідуалізацію освітніх траєкторій учнів. Особливу увагу приділено розвитку цифрової та професійної компетентності педагога як умови успішної підготовки старшокласників до вибору майбутньої професії. Автором підкреслено, що перехід до нових функцій не лише підвищує якість освіти, а й відкриває простір для професійного зростання та творчої свободи самого вчителя.

2.3. Міжпредметна інтеграція як основа компетентнісного навчання. Командна взаємодія учасників освітнього процесу

На занятті проаналізовано роль міжпредметної інтеграції як стратегічного інструменту формування ключових компетентностей учнів у сучасній школі. Висвітлено механізми переходу від відірваного вивчення дисциплін до створення цілісної картини світу через розв'язання комплексних навчальних завдань. Особливу увагу приділено командній взаємодії педагогів та учнів як необхідній умові реалізації інтегрованих проєктів та розвитку софт-скілів (м'яких навичок). Доведено, що синергія різних галузей знань та ефективна комунікація всіх учасників освітнього процесу забезпечують високу якість навчання та адаптацію молоді до вимог сучасного ринку праці.

Командна робота, інтеграція змісту та спільне планування навчання. Інтеграція змісту навчальних предметів мовно-літературного спрямування. Спільне планування освітнього процесу та реалізація міжпредметних проєктів.

Модуль III.

3.1. Індивідуальні освітні траєкторії учнів у профільній школі

Принципи індивідуалізації та диференціації навчання. Побудова індивідуальних освітніх маршрутів учнів. Профорієнтаційний компонент у мовно-літературному кластері.

На занятті обґрунтовано роль індивідуальних освітніх траєкторій як ключового інструменту реалізації принципу дитиноцентризму в профільній школі. Висвітлено механізми проєктування персоналізованого навчального плану, що враховує здібності, освітні потреби та професійні наміри старшокласників. Особливу увагу приділено суб'єктності учня у виборі темпів, методів та змісту навчання, що сприяє розвитку навичок самозарядності та відповідального вибору. впровадження індивідуальних маршрутів забезпечує максимальну самореалізацію особистості та успішну адаптацію випускників до вимог вищої освіти.

Питання для самостійного опрацювання

1. Нормативно-правове забезпечення профільної освіти визначає ефективність організації профільного навчання у мовно-літературному кластері.
2. Нові підходи до інтерпретації творів (Шевченко, Леся Українка, Франко) через призму актуальних викликів.
3. Штучний інтелект у роботі вчителя-словесника: генерація ідей для уроків, автоматизація перевірки та створення персоналізованих завдань.
4. Роль учителя в умовах кластерної моделі навчання трансформується відповідно до вимог профільної освіти та компетентнісного підходу.
5. Цифрова трансформація та інноваційні технології.
6. Використання цифрових інструментів у викладанні предметів мовно-літературного кластеру.

7. Інтеграція STEM-підходів у мовно-літературній освіті сприяє розвитку аналітичного мислення, дослідницьких умінь та роботи з даними.
8. Індивідуальні освітні траєкторії учнів є основою реалізації профільного навчання та врахування освітніх потреб і професійних інтересів учнів.
9. Інтеграція змісту навчальних предметів мовно-літературного спрямування.
10. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії учня: вибір профілю, курси за вибором та спецкурси.
11. Проектування навчальних матеріалів і освітніх продуктів у мовно-літературному кластері забезпечує інтеграцію змісту навчання та використання сучасних освітніх технологій.

Рекомендовані джерела

1. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у суспільствознавчій освіті: теорія та практика. Київ: Педагогічна думка, 2022. 280 с.
2. Пилипчук М. І. Формування громадянської компетентності учнів через проєктну діяльність. Львів: Світ, 2020. 192 с.
3. Андрущенко Т. В. Цифрові інструменти в освітньому процесі: практичний посібник. Дніпро: Ліра, 2024. 176 с.
4. Ковальчук В. О. Педагогіка партнерства в сучасній школі. Київ: Академія, 2022. 224 с.
5. Мазур О. В. Медіаграмотність у контексті громадянської освіти. Одеса: Фенікс, 2023. 200 с.
6. Шевчук С. В. Критичне мислення: методичні рекомендації для вчителя. Чернівці: Букрек, 2021. 160 с.
7. Головатенко А. І. STEM-підхід у викладанні: інтеграція в освітній процес. Харків: Глобус, 2024. 210 с.
8. Вороненко Т. І. Формувальне оцінювання: сучасні підходи та практики. Вінниця: Нова Книга, 2023. 180 с.
9. Зайцева І. П. Використання цифрових технологій та онлайн-ресурсів у навчанні. Ужгород: Карпати, 2022. 190 с.
10. Формування профілів навчання в академічних ліцеях: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка, 2025.
11. Стойкова В. Освітній кластер як інструмент формування регіонального освітнього середовища. 2016.
12. Стойчик Т. І. Освітній кластер як форма соціального партнерства. 2020.
13. Державний стандарт профільної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851.
14. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII (зі змінами).
15. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX (зі змінами).
16. Про організацію впровадження профільної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2024 р. № 1451.
17. Профільна середня освіта: офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://profilna.mon.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2026).
18. Матеріали Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження профільного навчання.
19. Матеріали Інституту соціальної та політичної психології НАПН України з питань громадянської освіти та профілізації навчання.
20. Публікації платформи «Нова українська школа» щодо впровадження профільної освіти.
21. Профільне навчання: досвід упровадження. Інноваційні технології. Упор. Л.Ф. Пашко, О.П. Коваленко, Л.І. Симоненко. Полтава: ПОІППО, 2008. 196 с.